

Alevisiz Alevilik¹

Ceren Ataş

8 Kasım günü, TBMM genel kurulunda Vergi Usul Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi görüşüldü. Bu teklife göre, Cemevlerinin aydınlatma giderleri Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından karşılanacak. Belediye ve il özel idareleri Cemevlerinin yapım, bakım ve onarımını gerçekleştirebilecekler. Ayrıca Cemevlerine indirimli veya ücretsiz içme ve kullanma suyu sağlanacak. Dolayısıyla Cemevleri Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlanacak, Cemevi başına bir kayyum atanacak ve ileride bir ihtimal Diyanet'e bağlı Cemevleri yapılacaktır.

¹ Başlıktaki bu tabir Mehmet Turan tarafından kullanılmıştır.

Dün (8 Kasım) pek çok Alevi kurumu ve halktan kesim, Meclise yürüyerek bu yasayı Aleviliğe müdahale olarak gördü ve buna tepki gösterdi. Bu çok haklı bir tepkiydi. Aleviler en başından beri diyemeyeceğimiz, evveli olmayan, başlangıç günü olmayan bir inancın kadim halkıdır. Bu halkı, bu inancı, belli bir tarihte kurulmuş gibi gösterip, oradan bir dine bağlayarak Aleviliğin kendi iç dinamiklerine müdahale etmek asimilasyon çabasıdır. Daha cem ibadetine, ibadet diyemeyen, Cemevlerini kültür merkezi olarak gören egemen zihniyetin Alevilere bir faydası olmadı, olmayacaktır. Bu yasa teklifi devletin Alevilere yönelik inkar ve asimilasyon politikalarında geldiği aşamayı göstermesi açısından fikir verici.

Dün demokratik protesto hakkını kullanan Alevilere polis şiddet uyguladı. Yaralanan, hastanelik olan Aleviler oldu. Her türlü şiddete rağmen yüzyıllardır Aleviler eşitlik ve adalet taleplerini dile getiriyorlar. Yeri geldi idam edildiler, yeri geldi yakıldılar, katledildiler, yeri geldi tutuklandılar ancak Aleviliğin kendisi gibi Alevilerin de adalet talebi hiç durmadı, hiç susmadı. Kanunlar sokakla değişir, demokrasi sokakta kazanılır. Demokrasi sadece seçme-seçilme hakkı değildir, sayısal çokluğun sağlanması demokrasi değildir!

Alevilerin tüm itirazlarına rağmen gece ansızın geçirildi torba yasa. Bu yasa meşru değildir ve Aleviler de bu yasayı tanımayacaklardır. Alevilerin inancı da inanç mekanları da bellidir.

Alevi toplumunun inanç merkezlerine yüzyıllar önce Nakşibendi Şeyhleri atayarak Alevilik inancını değiştirmek, içinde eritmek isteyenler, “katli vacip” diye fetvalar yazdıranlar gördüler ki Alevilik bu şekilde değişmiyor. Aleviler ölse de değişmiyorlar... Dün de görüldü ki Aleviler diyor ki “İnancımızı bizden başka kimse tanımlayamaz.” Ancak Nakşi Şeyhleri gibi, yarın bir gün Cemevlerine kayyumlar atamaya çalışabilirler. Yeni cemevleri inşa edecekler ki buna çoktan başladılar. Ki başka bir perspektiften, gerçekçi olmak gerekirse, bugün iktidar kontrolünde olmayan Cemevi yok. O zaman biraz da aynayı Alevilere tutalım:

Ali candır Ali canan
Ali dindir Ali iman
Ali rahim Ali rahman
Ali göründü gözüme

Hilmi Dedebaba

Ayna tuttum yüzüme; ama bu sefer Ali orada yoktu

Aynayı yüzüne tuttuğunda Ali'yi gören Aleviler, bu meselede artık kendilerini, kendi hatalarını görmeliler. Cemevi Cemevi dolaşan egemenlerin, diyanet başkanlarının, mollaların Alevilerden bu kadar yüz bulmasının bir nedeni de Alevilerdir...

Daha Allah ile cihan yok iken
Biz ani var edip ilan eyledik
Hakk'a hiçbir layık mekân yok iken
Hanemize aldık mihman eyledik

Harabi

Alevi toplumunun bir kısmı yüzyıllardır Aleviliği İslam coğrafyasında yaşanan Kerbela katliamına bağlayarak tanımladı. Kerbela'da Alevilik doğdu gibi yorumladı ve kaynağını her dönem devletiyle bu şekilde oluşturdu. Devlet tarihçiliğine itiraz etmedi. "Biz de sizdeniz" diyerek kendi özgün tarihini yok saydı. Bunun elbette tek sebebi riyakarlık değildi; Alevi toplumu bir yandan da kabul görmek istedi. Bu sebeple hatalar yaptı. Ancak bu hataların Aleviliğe dönüşü pahalı oldu.

Alevilik Edip Harabi'nin Vahdetnamesi'nde, Nesimi'nin beyitlerinde anlatıldığı gibi, binlerce örnekle çoğaltabileceğim bir varoluş anlatısına dayanır. Bu varoluş felsefesine göre Aleviliğin evveli yoktur. Doğmamış bir inançtır bu. Zamanın ötesindedir. Kökleri dünyaya ve alemlere kazınmıştır, süreği daimdir. Dolayısıyla öncelikle yapılması gereken birinci mesele, Aleviliğe bir başlangıç tarihi belirtmekten vazgeçmektir. Alevilik gibi kadim bir inanç

daraltılırsa anlatısı, felsefesi, teolojisi yok edilir. Ve eğer bu yok edilir de Aleviler kendini İslam'ın dört halife dönemine bağlarsa, egemenler de bugün Alevilere “Öyle mi, sen mezhep misin, sen kültür müsün, o zaman haydi gir şu torbaya” der!

Cihan var olmadan ketm-i âdem'de
Hakk ile birlikte yektaş idim ben”

Şiir

Alevilik bir doğa inancıdır. Doğa kutsaldır, insan bazen kutsalını bir dağda, nehirde, bazen güneşte görür. Alevi hayvan katletmemeli, avlanmamalı, kurban kesmemelidir. Alevi yere çöp bile atmamalıdır! Toprak, yeryüzündeki her yer, “harde dewres”tir. Kutsaldır, derviş toprağıdır. Pir ayağının değmediğı bir zerre yoktur. Dolayısıyla Aleviler öncelikle binacılık/kurumculuk anlayışından vazgeçmelidirler. Yukarıda da değindiğim gibi, bugün egemenlerin kontrol etmediğı Cemevi yoktur. Bundan 100 sene, 200 sene evvel hiçbir Cemevi yokken Aleviler ibadethanesiz miydi? Hayır, tüm yer gök Alevilerin ibadethanesiydi. İbadet sınırsızdı, kuralsızdı. Ancak bugün maalesef Cemevlerinde durum böyle değil. Şehirleşme ile mecburi şekilde oluşan ve fayda sağlayacağı düşünülen Cemevlerinde, sanki Cemevi olmazsa Alevilik yok olurmuş gibi bir anlayış mevcut. Aleviler, kendi kimliklerini resmi olarak tanıtmak için Cemevlerini istiyorlar. Bugün Cemevleri Aleviliğın sınırsızlığını dört duvara hapsetme zihniyetindeler. Takım elbise giyinme zorunluluğı olan gençler mi dersiniz, kadın girişı ve erkek girişı olarak ayrılan kapılar mı dersiniz, kadın erkek beraber oturtulmayan cem meydanları mı dersiniz, kadınlara zorla başörtüsü taktıran dedeler mi dersiniz, Alevileri katli vacip gören ve bunu resmen açıklayan milletvekillerinin kırmızı halıyla karşılanması mı dersiniz... Listemiz çok uzun!

Kûn deyince var eyledi on sekiz bin âlemi
Hem yazandır hem bozandır levh-i mahfûz kalemi
Dertlilerin dermanıdır yarelinin merhemi

Hem sâkidir hem bâkidir nur-u rahmanım Ali
Sefil Ali

Bugün Cemevlerinde yapılan cenaze erkanlarında Dedeler, İslam'ın namaz erkanını Türkçe okuyarak yapıyorlar. Yani Cemevlerinde cenaze namazı kıldırıyorlar! Yalnız dualar Türkçe olduğu için bunu o cenazeye gelen Sünniler hariç kimse anlamıyor... Çok cenaze vardır ki Cemevinden kalkarken, komşuların gelip “Siz de namaz kılıyormuşsunuz, biz de camide aynısını yapıyoruz!” demiştirler. Aynı olmak neden bu kadar değerli? Mesele aynı olmak değil, farklı olup bir arada yaşamak. Dedeler Alevilere namaz kıldırarak yerine Analarla beraber gerçek cemler yapsınlar... Analara koltuk kaptırmamak için erkekleşmek, dincileşmek yerine inançlarının aslını yaşasınlar ve yaşatsınlar. Cemevleri el'den takdir görse nedir, görmese nedir...

Kamû Hak ile vuslat oldu
İrüşdi birlik ikilik mat oldu
Şeyâtîn kalmadı gitti aradan
Yaradılmışda bulundu Yaradan

Kaygusuz Abdal

Alevilerin Kapısı Herkese Açılmaz, Dergahına Eğri Odun Girmez

Alevi mekanlarına eğri odun girmez anlayışı vardır. Alevi de olsa, düşkün olan düşkündür ve uzak edilir. Ancak Cemevlerinin kapısından girmeyen yok... Herkesi karşılamak, mihman etmek, yüzüne gülmek Alevilikmiş gibi anlatılıyor. Alevilik tokat atana öteki yanağını uzatmak değildir. Öyle olsaydı Babailer, Pir Sultanlar, Zarifeler, Sey Rızalar niye direndiler? Öyle olsaydı Alevilik kalır mıydı?

Bugün bu torba yasayı çıkartmak isteyenler maalesef Alevilerden yüz buldular. Cemevi yapsınlar diye kum, çimento vererek “rıızalık” aldılar kimi Alevilerden. Cemevi Cemevi gezerek, dedelerle hoşsohbetler ederek bu imkanı edindiler. Doğru. Ancak bir şey yanlış, o gezdikleri yerlerde her şeye rağmen taleplerini belirten Alevileri dinlemediler. Aleviler “Cemevleri ibadethanemizdir” dediler, bu hiç gündemlerinde olmadı.

Oysa Cemevleri kapılarını böyle açmamalıydı. Cemevi Alevi toplumunun sözcüsüdür. Sözcüsü olmalıdır. Cemevinin duvarları kutsal değildir, Alevilere her yer kutsaldır, Hakk-Xızır her yerededir. Cemevleri kurum olarak ancak şunların destekleyicisi olabilirler:

Mürşitlerin pir yetiştirilmesi,
Pirlerin taliplerine gitmesi
Taliplerin hem Aleviliği öğrenmesi hem ibadet etme mekanlarının sağlanması
Ritüellerin gerçekleşmesi
Alevi taleplerinin kayda alınması ve dillendirilmesi
Alevi erkanına uygun cenaze erkanlarının düzenlenmesi

Ve bunların hepsi “Alevilerin iç meselesidir”.

Zalimi Eleştirmek Kolaydır

Aleviliğin meselesi “Ali’yi sevmek” değildir. O yüzden her Ali’yi seven de Alevi değildir. AKP, Aleviliği bir inanç olarak görmüyor; ancak önemli olan Alevilerin kendi inanç merkezlerini bilmesidir. Aleviler bağımsız Cemevleri kurmaladırlar, Cemevleri ibadethane statüsü aldığı gün dahi özellikle bu bağımsızlık meselesi en önemli mesele olarak önümüzde duracaktır.

Yok iken Adem’le Havva lemde
Hak ile Hak idik sırr-ı mphemde
Bir gececik mihmn kaldık Meryem’de
Hz. İsa’nın öz babasıyız

Harabi

Cemevleri Alevilerin sözcüsü olmalıdır. Eğer torba yasalara itiraz edilmezse, bugün rneğin Düzgün Bava’nın kutsal dağını delip oraya Cemevi yapanlar, Xızır’ın evini yıkanlar, kutsal kadın ziyaretlerin adını ve hikayelerini erkekleştirenler daha da çoğalacaklar. Alevilerin derdi, Cemevi Cemevi gezip torba yasayı ıkartanların zannettiği gibi “elektrik faturası” derdi değildir; Alevilerin asıl meselesi kimliksizliktir, ideolojisizliktir. nce kendi kimliğini tanımalı, önce kendi kutsalını korumalı ki torba edilmemeli Aleviler.

Rızasız Lokmanın Güncel Adı: Dedelere Maaş

Öncelikle, Alevilikte kadın üzerine akademik çalışma yapan biri olarak “dedelere maaş” kısmı ile ilgili bir başka yerden konuşmak istiyorum. Türkiye toplumları, Alevilerin inanç önderlerini dedeler olarak biliyorlar. Halbuki bu dede meselesi oldukça günceldir. Alevi toplumunda inanç önderleri kadın ve erkekten oluşur. Eskiden Ana, Analık, Anabacı, Bava, Baba, Pir, Rayber-rehber, kılavuz vs. gibi adlandırılan inanç önderlerinin hepsi silindi, geriye bir tek dede kaldı. Bu da Cemevlerinin marifeti...

Kitabımız da kıl var
Dağlar kadar görünür
Biz bir âyet okuruz
Bir Kur'an'a benzemez

Kul Nesimi

Maaş meselesine gelince, bu kadar yüzyıldır hiçbir pir aç açıkta kalmamıştır. Eğer pir aç kalmışsa, bu demektir ki talip de açtır. Demek istiyorum ki halk ile pirin durumu birdi, aynıydı. Kaldı ki varlık ortamında aç kalan pirler, pirlik makamının nefesten uzaklaşma evresinde, kamillerdir. Başköylü Hasan Efendi, 15 sene çok az beslenerek (pek çok ürünü yememiştir), az uyuyarak, çok çalışarak hayatını sürdürmüştür örneğin. Baba İlyas çok az yiyen, oldukça zayıf biriymiş.

Demek istiyorum ki Alevilerin derdi para maaş değildir, olmamalıdır! Hatta burada dedelerin nefisleri ile yüzleşmesi bizzat önemli. İnancımızı tanımayanları tanımıyoruz deyip “keramet gösterip” maaş istemeyiz diye açıklamalar yapsınlar. İnançlarına sahip çıksınlar.

Alevi toplumu, kendi pirlerine bazı ritüeller sonrasında hakkullah-çıralık verirler. Bu besin de olabilir para da olabilir. Pirler ise bu elde ettiklerinden ihtiyacı olan kadarını alıp, geri kalanını yine ihtiyaç sahiplerine dağıtırlar. Daha doğrusu dağıtırlardı. Bugün devletten maaş dilenen dedecikleri görünce bu meseleler uzak görünüyor.

Egemenlerden maaş almak, onların ağzının içine bakmak, onların dediğini yapmak, onların “adamı olmaktır”. Ve Alevice söylemek gerekirse: Rızasız lokma yemektir. Pir, talibine hizmet eder, iktidara değil!

Pirler çalışan insanlardır. Hem kendi inançsal gelişimleri açısından hem de geçim derdi açısından. Hiç hakkullahla-çıralıkla geçinen pir var mıydı eskilerde? Onlara ağa denirdi! Burada dedelere maaş demek, rüşvet kategorisinde bir durum ve kayyum atamaktan da farksızdır, parayı veren düdüğü çalar.

Mehmet Turan Dede’nin bu süreç için çok güzel bir sözü oldu ki ben de onu başlığa koydum: “Bunlar Alevisiz Alevilik yaratmak istiyorlar”. Gerçekten tüm bu meselelerden baktığımızda yapılmak istenen şey içinden Alevilik ve onun temel değerleri çıkartılmış bir Alevilik yaratmaktır.

Ey vaiz efendi Harabi der ki
Dinle bu nutkumu bilmezsın çünkü
Ben öyle mukaddes bir Kâbe’yim ki
Kâbe gelsin beni tavaf eylesin

Kadınla beraber diren; ama kadından söz etme!

Dünkü Ankara direnişinde Aleviler kadın erkek kol kola mücadele ettiler. İzlediğim videolarda en çok kadınların sesini duydum. Bir yaşlı kadın sürekli habercileri yönlendirip “bunu da çek, çekin tüm dünya bu zulmü görsün. Biz devletin Alevisi olmayacağız” diyordu.

Kadınlar direndiler çünkü Alevisiz Aleviliğin en çok kadınları hedef aldığını biliyorlar. Ancak yapılan basın açıklamasında maalesef kadınlara yönelik bir söylem yoktu. Dedelere maaş derken, diller “Alevilikte kadın erkek eşittir, sadece dede yoktur. Biz Ana’ya da Dede’ye de maaş istemiyoruz, rüşvetiniz sizin olsun” diyemediler. Bunu da not düşeyim.

Dün, bir Dersim sürgünü Cemal Süreyya’nın adının verildiği bir parkın önünde, inancını, kimliğini, felsefesini, kültürünü, doğasını korumak için mücadele eden Aleviler vardı. Alevilik, biraz da budur.